

DIN NOU DESPRE G. I. TOHĂNEANU

de

Mirela-Ioana BORCHIN

Între distinșii cărturari care au dus greu începuturilor filologiei la Timișoara se aflau personalități care ar fi făcut cinste oricărui centru universitar de prestigiu (Eugen Todoran, Victor Iancu, Ștefan Munteanu). Nimeni n-a fost însă prețuit și iubit de studenți ca G. I. Tohăneanu. Magistrul era privit de jos în sus, așa cum i se cuvenea unui intelectual „cu sânge albastru”: pe de o parte, fiindcă era fiul latinistului și germanistului Ion Tohăneanu, doctor în drept la Berlin, pe de altă parte, deoarece descindea din școala filologică bucureșteană, unde fusese asistentul celebrului Tudor Vianu, dar mai cu seamă pentru că nimeni nu vorbea și nu scria ca el.

Cu un dar nativ al vorbirii, cu o retorică impecabilă, G. I. Tohăneanu marca simbolic distanța dintre centrul cercetărilor filologice românești și periferia la care acestea abia promiteau să se înfiripe.

Întâlnirea cu Domnia Sa în primul an de facultate definea și o altă distanță: cea dintre liceu și universitate, marcând intrarea tinerilor într-o lume superioară și învederând vârful unui suiș intelectual situat la mare depărtare de locul pe care ei și-l găsiseră umili într-un colț de amfiteatru. Prin erudiția filologică, prin surprinzătoarea pătrundere a esențelor textului literar, prin reverența față de valoare, G. I. Tohăneanu reprezenta dimensiunea verticală a formării noastre filologice. Paradoxal, cel ce, prin îmboldirea la lecturi complicate, părea a fi principalul generator de insomnii intelectuale în mediul studențesc avea rara onestitate de a recunoaște, la rândul său, că le datorează studenților câte ceva din setea sa de ascensiune și din hotărârea de a pune umărul la formarea unei școli stilistice la Timișoara:

„Gândurile mi se îndreaptă acum către studenții mei – de odinioară și de azi – de la Universitatea și Institutul pedagogic din Timișoara. Mulți dintre ei au audiat cursurile speciale pe care le-am închinat artei lui Creangă, unii m-au însoțit, acum câțiva ani, pe drumurile Țării-de-sus, de

la Suceava la Ipotești și apoi la Humulești, unde a prins să mi se închege în cuget ideea de față. Interesul lor pasionat pentru valorile culturii noastre și pentru valențele artistice ale cuvântului românesc mi-au fost sprijin și îndemn în toate strădaniile mele. Sunt bucuros să le mulțumesc aci și să le răspund astfel.” (*Stilul artistic al lui Ion Creangă*, București, Ed. Științifică, p. 9)

Noblețea unor asemenea gânduri a fost răsplătită din plin de iubirea cu care studenții au țesut în jurul său legendă. Se spunea, în vremea studenției mele, că Tohăneanu, care nu a greșit niciodată vreun accent sau vreo durată vocalică în latină, a ajuns la această performanță, fiindcă, încă de mic, vorbea latinește cu tatăl său; se presupunea că osârdia lui de a omagia mării noștri scriitori se datorează modelului lui Tudor Vianu, pe care l-a văzut, în timp ce îl însoțea prin București, cum își ridică pălăria în fața casei lui Macedonski; se vorbea că inscripția UT de pe fostele geamuri ale instituției noastre, decodată printr-o aliterație care i-ar fi plăcut Profesorului: *Ui-tă-te, To-hă-nea-nu-le!*, a fost pusă de nevoie, după ce Magistrul, îngândurat sau visător, trecuse prin ușă și se tăiase lamentabil; din același motiv, în argoul studențesc li se spunea *Bietul Tohăneanu* faimoaselor BT-uri, întru compătimirea dragului nostru rănit. Cel ce purta prenumele Gheorghe, după bunicul său, și nu se despărțea niciodată de inițiala I., a veneratului tată, semnând întotdeauna G. I. Tohăneanu, și-a dobândit, ca un roman pur-sânge, cognomenul *Magistrul*, de care noi nu ne vom despărți niciodată.

Nu mai contează acum cât e adevăr și cât e fantezie în aceste plăsmuiri. Asemenea legende universitare sunt mostre ale încercărilor studenților de a-și explica de ce acest dascăl era atât de ieșit din comun, dar și dovezi de necontestat ale simpatiei, interesului și prețuirii de care se bucura G. I. Tohăneanu în ochii discipolilor săi, pe care nu i-a dezamăgit niciodată. Pe mulți dintre ei i-a ajutat chiar cu o bunăvoință, în unele cazuri de-a dreptul excesivă, să-și croiască un destin sub oblăduirea renumelui său. Recunoștința acestora se manifesta printr-un adevărat pelerinaj la casa Domniei Sale de pe strada Tușnad, unde ușa le era la orice oră deschisă, chiar și atunci când Profesorul lucra cu sârg la mașina sa de scris, bătând la indigo tot ce mintea și vârful degetelor sale reușeau să exprime...

Îndatorarea pentru învățătură și sprijin și-au exprimat-o mulți dintre foștii studenți, cu diverse ocazii, dar mai ales cu prilejul elaborării celor două volume omagiale de care Profesorul a avut parte în timpul vieții: *Tohăneanu 70* și *In Honorem Magistri G. I. Tohăneanu*. Îi închinăm acum un volum *in memoriam*, care reunește materiale de calitate, dintre care multe au fost prezentate la prima ediție a Colocviului de limba română *G. I. Tohăneanu*.

Dacă la catedră Profesorul se impunea prin performanțe oratorice, în cărțile și în sutele de articole pe care le-a publicat, G. I. Tohăneanu uimea prin inspirația cu care se apropia până la rădăcinile lor de fenomenele discutate, prin siguranța soluțiilor și prin expresivitatea limbajului. Numitori comuni între didactică și cercetare erau la G. I. Tohăneanu *ars bene dicendi* și *ars persuasio*. A verificat cineva vreodată o etimologie propusă de Tohăneanu, i-a contestat cineva traducerile, s-a îndoit cineva de intuițiile sau de demonstrațiile lui?

Tâlcurile poeziei și prozei românești i se revelau cu generozitate acestui cercetător, care, dacă n-ar fi fost un mare lingvist, poate ar fi ajuns un mare poet. Nimeni n-a descoperit la noi cu atâta bucurie, și uneori chiar cu un soi de mândrie patriotică, frumusețea și freamătul zămisliilor poetice. Topind granițele dintre o stilistică a limbii și una a literaturii, G. I. Tohăneanu a abordat faptele lingvistice în structurile literare care le cuprindeau și le potențau, consecvent convingerii sale potrivit căreia

„... studiată în sine și pentru sine, lingvistica este o știință searbădă, uscată, ursuză. Ea poate deveni o disciplină vie, atractivă, pasionantă, în alianță cu istoria, cu literatura, ca artă a cuvântului, și cu atâtea alte discipline, fără să ajungă o slujnicuță (*ancillula*) a lor, ci redescoperindu-și identitatea și personalitatea și dobândind acel randament social fără de care umanoarele nu-și justifică existența.” (Din *Prefață* la volumul *Modalitatea și predicatul verbal compus* de Mirela-Ioana Borchin, Timișoara, Ed. Helicon, 1999, p. 6)

Așa se explică apariția frecventă în opera sa a unor analize mixte, situate la limita dintre lingvistică și alte discipline, cum ar fi:

- istoria:

„Din fericire, analiza istorică verticală, care ne conduce de cele mai multe ori către ceea ce am numit pragul nostru dintâi, al latinei, are darul de a restitui acestor mlădițe păgubite straiul lor sărbătoresc, de imagini. [...] Recuperând aceste metafore – pierdute datorită uzului și uzurii, dar și datorită unei anumite spaime față de orice întruchipare a istorismului – DIP realizează, simultan, un act de cultură și o pledoarie, indirectă (deci: cu atât mai persuasivă), pentru reșezarea limbii latine în drepturile ei firești, de limbă... paternă a neamului nostru. (G. I. Tohăneanu, *Dicționar de imagini pierdute*, Timișoara, Ed. Amarcord, 1995, p. 8)

- sociologia receptării:

„*Poveștile și Amintirile* lui Creangă îi lasă indiferenți pe oamenii neinstruiți, prilejuind, în schimb, clipe de rară desfătare intelectuală și estetică cititorului cult.” (*Stilul artistic al lui Ion Creangă*, București, Ed. Științifică, p. 8)

- pragmatica:

„Substituirea particulelor deictice de depărtare – indiferent dacă este vorba de spațiu (*acela, acolo*) sau de timp (*atunci*) – prin corespondentele lor de apropiere (*acesta, aici, acum*) are un efect de implicare, de integrare în acțiune, atât a scriitorului, cât și a cititorului însuși.” (*Stilul artistic al lui Ion Creangă*, București, Ed. Științifică, 1969, p. 191) etc.

Pe puntea firavă dintre limbă și literatură, cel vrăjit de „viața și lumea cuvintelor” circula mereu, cu o viteză amețitoare, în ambele direcții:

- dinspre limbă spre literatură:

„În structura neologismului *brevet* – astăzi, extrem de uzitat – se recunoaște cu înlesnire și se poate izola rădăcina latinească *brev-* din adjectivul cu două terminații *brevis, breve* «scurt», dar și «concis». *Brevis esse laboro / Obscuro fio* – se tânguie Horațius: «Mă trudesc să fiu *concis*, dar devin obscur.» (G. I. Tohăneanu, *Dicționar de imagini pierdute*, Timișoara, Ed. Amarcord, 1995, p. 73)

- dinspre literatură spre limbă:

„«Luna iese dintre codri, *noaptea toată* să o vadă.» (CN) Acest caz este cu atât mai interesant cu cât, prin personificare, *noaptea toată* constituie grupul subiectului. Noi întrebuițăm, de obicei, sintagma *toată noaptea* cu sens strict temporal (*N-am putut să dorm toată noaptea.*; *Toată noaptea am călătorit.* etc.), așadar cu funcțiunea unui complement circumstanțial de timp exprimat printr-un grup nominal în acuzativ fără propoziție. La Eminescu însă, *noaptea toată* înseamnă cu totul altceva, și anume «noaptea în toată alcătuirea ei, cu toate elementele ei» sau, altfel spus, – depărtându-ne de structura lexicală a expresiei, dar nicidecum de idee – întreaga natură cufundată în întunericul nopții.” (G. I. Tohăneanu, *Expresia artistică eminesciană*, Timișoara, Ed. Facla, 1975, p. 87-88)

Comparativismul i-a fost mai util cercetătorului decât orice altă metodă. G. I. Tohăneanu putea găsi – și avea și capacitatea de a le analiza cu o dexteritate de erudit – toate contextele de ocurență ale unui cuvânt: în mai multe limbi; în mai multe epoci; la mai mulți autori; în mai multe opere ale aceluiași autor; în mai multe secvențe ale aceluiași text etc.

Lua cuvintele și le compara, le confrunta istoriile, le muta de pe axa diacronică pe cea sincronică, le motiva, dezvăluind invizibile și adeseori incredibile încrângături, le comenta prezența în diverse straturi ale limbii sau le urmărea distribuția și efectele în cele mai impresionante contexte literare, le storcea de secrete, ni le arăta nu doar pe dinafară, ci și pe dinăuntru, punând reflectoare puternice asupra lor. Iar la capătul acestor tensionate și prelungite experiențe, în loc să fie istovit, radia, îi râdea inima, îi râdeau ochii, sufletul său de îndrăgostit de cuvânt era împăcat. Sute de asemenea experiențe se găsesc în substanța cărților sale:

„Dacă nu poți vedea zâne fără a fi zânatic”, e la fel de adevărat că nu poți vedea la tot pasul metafore fără a fi poet. *Dicționarul de imagini pierdute* este o colecție de metafore recuperate cu sârg dintr-un exclusivist cimitir de imagini de G. I. Tohăneanu. Știința profundă a latinei și a francezei a contribuit la scrierea unei lucrări lexicografice în care sunt refăcute, cu un nemaîntâlnit sentiment al firescului, căile atâtor analogii zdrobite de negurile vremii:

- analogii de natură formală:

Acoladă – model fr. *accolade*. (DIP, p. 23-24): ... „prin înțelesul său dintâi, propriu, *acolada* denumește «un moment din ceremonialul de investire a cavalerilor medievali, constând în îmbrățișarea viitorului cavaler de către senior și în lovirea lui pe umeri cu latul sabiei». Etimologic, *acolada* este într-adevăr o îmbrățișare *sui-generis*, având ca obiect «gâtul» celui strâns în brațe, așa cum mărturisește însăși structura cuvântului, în cadrul căreia specialistul izolează cu înlesnire fr. *col*, variantă învechită pentru *cou*, moștenit din latinescul *collum* «gât». În interiorul limbii franceze, *accolade* s-a desprins din verbul, astăzi ieșit din uz, *accoler* «a-și petrece brațele în jurul gâtului cuiva», «a îmbrățișa»”.

Rădăcina *col* din latinescul *collum* „gât” se regăsește în alte câteva neologisme, toate formate în franceză: *colier*, *collet* „gulerăș”, pe care îl descoperim în verbul *decolta* (modelul este verbul francez *decolleter* „a îndepărta gulerul”), cu participiul adjectiv *decoltat* (și, mai ales, *decoltată*), în fine, în substantivul neutru *decolteu*, adaptat, în partea lui finală, ca și celelalte neologisme terminate în *-eu*: *ateneu*, *ateu*, *defileu*, *fileu*, *matineu*, *planșeu*, *releu*, *trofeu* etc. „La etajul vorbirii figurate, o glumă «decoltată» este una cu prea multă «sare», dar fără... «perdea»”.

- atestare literară a sensului etimologic: I. Heliade Rădulescu, *Păcală și Tândală sau Cavalerul și Scutierul*:

«... odinioară, faimosul cavaler
Ce nemuri și Mancha, și chiar pe scutier
Și pe Cervante însuși, cu spadă, fără spadă,
Luă hirotonirea și-ntreaga *acoladă*
Din mâna strălucită-a aceluia castilian
Dibaci la tânuire... »

Pregnant, -ă (DIP, p. 230): „La nivelul limbii latine, *praegnans* are exclusiv sensuri concrete: *uxor praegnans* înseamnă «soție însărcinată», iar, la nivelul vegetalului, *surculi praegnantes* sunt «mlădițele gata să încolțească». În pitorescul limbaj al comediografului Plautus, *plagae praegnantes* semnifică «lovituri gata să nască altele». Cert este că lat. *praegnans* se dovedește analizabil, fiind alcătuit din prefixul *prae-*, arătând

«momentul imediat anterior» și rădăcina *(g)na-*, pe care o regăsim în însuși vechiul verb *(g)nascor* «a naște, a zămisli». De la aspectul foarte pronunțat al pântecelui femeii gravide până la ideea, ceva mai abstractă, de «relief», este un pas sensibil, pe care vorbirea l-a și săvârșit, fără să pregete.”

- analogii de natură cromatică:

Melancolie (DIP, p.180): „Dacă ne lăsăm ademeniți dincolo de hotarul în timp al limbii franceze, trebuie să coborâm până la nivelul elinei, pentru a ne explica firea intimă a cuvântului, care este un compus, din adjectivul cromatic *mélas, mélaina, mélan* «negru» și substantivul *kholé* «bilă (fiere)». [...] așadar, *fiere neagră*. Evoluția semantică, deosebit de interesantă, de la nivelul fiziologic la cel psihic, vorbește despre convingerea, întemeiată, a celor vechi – a medicilor și a gânditorilor Antichității greco-romane – că stările psihice depresive pot fi cășunate sau măcar influențate de reaua funcționare a viscerelor”.

Nivea (DIP, p. 195): „Dacă ne ostenim să coborâm către obârșii, constatăm că în latină există un adjectiv cu trei terminații *niveus, nivea, niveum*, a cărui formă feminină *nivea* coincide cu termenul în discuție. Adjectivul *niveus* reprezintă, în interiorul latinei, un derivat din rădăcina *niv-*, care exprimă conceptul de «zăpadă». Formele substantivului corespunzător sunt *nix* cu genitivul *nivis* și acuzativul *nivem*, de unde româna a moștenit sinonimul vechi și popular *nea (neauă)*. Așadar: în latină *nivea* (cu accentul pe prima silabă, *ni-*) este un adjectiv însemnând «de zăpadă», «ca zăpada». Ca determinant pentru un produs cosmetic, *nivea* trimite, fără ocolișuri, la «cândoarea» lui... cromatică. [...] dacă ar exista un echivalent românesc pentru acest cuvânt, el ar trebui să fie extras cu sufixul *-iu* (feminin *-ie*) din *zăpadă*, așadar: *zăpeziu, zăpezie!*”

- analogii de natură pozițională:

Nucleu (DIP, p. 197): „Cu toate că, de la o ramură a științei la alta, prezintă nuanțe deosebitoare, neologismul latino-roman *nucleu* păstrează... o trăsătură stabilă. [...] el este, de fiecare dată, definit ca «parte, porțiune centrală» a unui atom (în fizică), a unei celule (în biologie), a unei comete sau galaxii (în astronomie) etc. Am stăruit asupra stabilității acestei trăsături comune, ca să se poată urmări mai lesne legătura dintre *nucleu*, pe de o parte, și... *nucă*, pe de alta. Căci, la nivelul latinei, *núcleus* reprezintă o formă «sincopată» față de *nuculeus*, care, la rându-i, este un simplu diminutiv din rădăcina *nuc-*, identificabilă, între altele, în structura substantivului *nux*, cu genitivul *nucis* «nucă». [...]

În latină însă, spre deosebire de situația din română, *nucleus* nu înseamnă «nucă mică, nucșoară», ci, mai întâi, «sâmbure de nucă», iar apoi «sâmbure», «miez» al oricărui soi de fruct” (v. *Comedia Gărgărița* a lui Plaut: „Qui e nuce nuculeum esse vult, frangit nucem.” (Cine vrea să mănânce miezul din nucă sparge nuca.). „Procesul de extensie semantică detectabil în latină, câștigă ulterior teren, facilitând impresionanta «carieră» lingvistică a neologismului *nucleu*, care, prin abstractizare și generalizare, ajunge să semnifice, în româna modernă, «partea centrală, fundamentală, esențială a unui lucru»”. (v. Tudor Vianu, *Cercetarea stilului*: „Distingem deci în faptele de limbă un nucleu al comunicării și o zonă înconjurătoare a expresiei individuale.” (p. 41)

„De la «miez, sâmbure de nucă» până la sensurile mai mult sau mai puțin «tehnice» actuale, pe care le-a dezvoltat *nucleu* ca termen științific, a fost străbătut un drum lung și întortocheat și s-a consumat un proces semantic echivalent cu «stingerea» unei imagini”.

Interval (DIP, p. 168-169): Cuvântul a fost împrumutat în limbile romanice din latinescul *intervallum*. „Prepoziția-prefix *inter-* este prea cunoscută ca să mai aibă nevoie de comentarii, iar *vallum* denumește, în limba strămoșilor noștri, o întăritură, o palisadă, un fel de dig de apărare, obținut prin săparea unor șanțuri, de obicei foarte lungi, și prin bătătorirea și consolidarea pământului aruncat și movilit pe margini. În terminologia militară a romanilor *intervallum* este, așadar, din punct de vedere etimologic, spațiul dintre două asemenea metereze, dintre două *valla*”.

(p. 169): „Într-adevăr, spațiul este ceva mai concret decât timpul, iar istoria vocabularului confirmă în modul cel mai persuasiv acest adevăr, demonstrându-ne că termeni cu sens evident local pot ajunge să dobândească, ulterior, valori semantice temporale. [...]

Încheind acest paragraf, se impune observația că urme ale rădăcinii latinești *vall-* din *vallum* păstrează și toponimia. Un cartier timișorean se cheamă, eliptic, *Circumvalațiunii*, iar *circumvallatio* semnifică, în latină, „fortificație circulară”.

Marile spirite se întâlnesc chiar și în materie de vocabular. Am găsit în *Istoria credințelor și ideilor religioase* de M. Eliade, în vol. I, p. 21-22, următorul pasaj:

„Căci, așa cum scrie Reichel Dolmatoff, e vorba de «verbalizarea» cimitirului ca «sat al morții» și «casă ceremonială a Morții», verbalizarea gropii ca «locuință» și «uter» [...], urmată de verbalizarea ofrandelor ca «hrană pentru Moarte», și prin ritualul «deschiderii și închiderii

casei-uter», *purificarea finală prin circumvalație rituală desăvâșește ceremonia.*”

Putem considera că în acest pseudodictionar etimologic de neologisme, G. I. Tohăneanu ilustrează cu prisosință și teza lui Lazăr Șăineanu, potrivit căreia „Un singur cuvânt conține adeseori un capitol istoric în miniatură și uneori e mult mai elocvent decât o istorie în volume.” De asemenea, dicționarul despre care vorbim, în care se împletesc spornic ispita revigorării metaforei cu ispita dovedirii evoluției românilor între granițele prestigioasei Romanii, poate fi citit în corespondență cu *Sentimentul românesc al ființei*, lucrare fundamentală a lui Constantin Noica.

În preajma vârstei de 80 de ani, G. I. Tohăneanu scrie cartea *Surugiu la cuvinte*, titlu metaforic al cărui nucleu este cuvântul *surugiu*:

„Din limba turcă ni l-am adjudecat și pe surugiu, cvasisinonim cu «birjar», dar cu o notă ușor deosebitoare, pe care dicționarele o înregistrează: «Vizitiu care conducea (călare pe unul dintre cai) diligențele, poștalioanele sau trăsurile boierești». [...] Nota deosebitoare ... este pusă în lumină de citatul următor din *Caleidoscopul lui A. Mirea* de D. Anghel și Șt. O. Iosif: «La zile anumite sta-ntr-o piață

O veche diligență-ncăpătoare,

Cu surugii sprinteni de-a călare.»” (G. I. Tohăneanu, *Surugiu la cuvinte*, Timișoara, Ed. Amphora, 2004, p. 17)

Cel mai fervent apărător al rădăcinilor noastre latine se autodefiniște printr-un cuvânt de origine turcă, mai expresiv, datorită referinței, decât toate celelalte componente ale seriei sale sinonimice. Preluând de la V. Voiculescu această metaforă poetică, G. I. Tohăneanu recunoaște în prefață că s-a raportat el însuși la diligențele doldora de cuvinte ale limbii și literaturii române ca un *surugiu* sadea:

„Sunt dator cu încă o explicație, referitoare la titlul cărții, care – gândesc eu – acoperă nu numai capitolul dedicat lui Voiculescu, dar și pe celelalte. A te «înhăma» cu dârzenia cuvenită la truda «domesticirii», «îmblânzirii», «înnobilării» eventuale a cuvintelor, bidivii năzuroși, capricioși, «năzdrăvani» dintr-o lume care se învecinează cu aceea a basmului, – iată ceea ce deosebește fundamental râvna «surugiului», cu adânci rădăcini folclorice, de orice altă râvnă similară.” (G. I. Tohăneanu, *Surugiu la cuvinte*, Timișoara, Ed. Amphora, 2004, p. 6)

Mai emoționantă însă decât identificarea cu un *surugiu la cuvinte* pare a fi sugestia din subtextul unui poem celebru al lui Voiculescu, *Cântarea lebedei*, o uriașă metaforă-simbol pentru drama oricărui creator, sortit să trăiască numai atât cât ține *un cântec de lebedă*. G. I. Tohăneanu reproduce în întregime această poezie, cutremurat de înălțimea lirismului, dar și de adâncimea filosofiei sale, ca un bun și nemijlocit cunoscător al vremelniceii trăirilor creative:

„Cânta o lebedă-ntr-o noapte pe apa iezערului tainic,
Aci sălbatec, numai țipăt, aci ca molcom plâns de ploi.
Vrăjită, luna se oprișe, încremenise vântul lainic.
Dar ea cânta nepotolită și tot mai tare, ca un crainic
Trimis să-mprăștie o veste și-n sânge să plece înapoi.

Acum cânta întâia oară. Nu bănuise ce putere
Zăcuse-n pieptu-i mut o viață, bătut de valuri nencetat.
Și nu se străduia s-asculte ea însăși strania-i durere.
Se mistuia cântând mai aprig și cu mai multă sfâșiere...
Tumult de chin și răzvrătire treceau prin versul zbuciumat.

Și cum plutea fără de știre între viață și-ntr-o moarte,
I se părea că umple lumea cu clocotul cântării ei.
Simțea o smulgere adâncă, vedea atât, că se desparte.
Dar nu știa că isprăvitul, suprema clipă, nu-i departe,
Și-n dureroasa-i bucurie bătea al undelor polei...

Ea socotea că bucuria îi îneca, grăbit, gâtlejul,
Căci cântecul, ca-ntr-o pustie, din ce în ce pierdut slăbea,
Nu-nțelegea că numai Moartea îi dă și harul și prilejul
Să cânte-n clipa când o-ngroapă în cripta apelor vârtejului
Și nu știa, cântând, că moare, ci se pierdea plutind abia.”

(V. Voiculescu, *Cântarea lebedei*)

Lingvistica timișoreană s-a clădit și a evoluat până astăzi în jurul personalității lui G. I. Tohăneanu, iar recunoștința și admirația discipolilor Domniei Sale l-au însoțit și îl vor însoți mereu, chiar și „dincolo de cuvinte”.